

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Osvědčené postupy projektu Erasmus+: Akademie MOderního Seniora – se zaměřením na téma: Kritické myšlení pro seniory (CriThink)

Číslo projektu:

2019-1-CZ01-KA204-061149

Trvání projektu:

říjen 2019 – březen 2022 (30 měsíců)

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Úvod: Projekt CriThink

Tento projekt probíhající v rámci programu Erasmus+ byl zahájen v roce 2019 jako strategické partnerství 6-ti organizací zastupujících různé regiony Evropy.

Partneři projektu zastupují různé sektory (univerzity, nevládní organizace a soukromé subjekty), které se zabývají vzděláváním dospělých. Většina z nich se zabývá vzděláváním seniorů a má s ním bohaté zkušenosti. Taková kombinace dovedností, zkušeností a přístupů zaručila získání nových praktických poznatků, které mohly být ověřeny v dalších partnerských organizacích uvnitř konsorcia.

Jak již bylo uvedeno, projekt byl zahájen na podzim roku 2019 společným setkáním partnerských organizací. Setkání proběhlo u portugalského partnera na půdě Univerity Lusofóna. V době, kdy bylo plánováno další společné setkání přišel do Evropy první covidová vlna. S ní přišlo i velké množství dezinformací a dezinterpretací týkající se této nemoci. Účastníci projektu na tuto skutečnost zareagovali a připravili seznam největších příkladů v každé ze svých zemí a pomocí nástrojů kritického myšlení uvedly tyto nejtýpější dezinformace na pravou míru.

Nejen o tom se lze přesvědčit v textu tohoto souboru dobrých praxí projektu, který právě otevíráte.

Webová stránka projektu: <https://crithink.eu/>

Facebooková stránka projektu: <https://www.facebook.com/crithink.project>

2. Partnerské organizace projektu

Právě teď! o.p.s. (Česká republika, koordinátor projektu) je nezisková organizace se sídlem v Praze, založená v roce 2012. Organizace se věnuje tzv. aktivním seniorům, tedy těm, kteří žijí ve svých domovech a zdánlivě nic nepotřebují. Ale "zdánlivě nic" je velmi důležité vzhledem k tomu, že naše populace stárne a prodlužuje se věk dožití, ale život seniorů dost často nemá naplnění, smysl a cíl.

Právě teď! o.p.s. pro seniory organizuje vzdělávací, pohybové a společenské aktivity. Největším vzdělávacím projektem je Akademie MODerního Seniora (AMOS), která reflektuje současné potřeby vzdělávání seniorů, poskytuje pohybové aktivity, jako je Nordic Walking, Mólky, plavání a mnoho dalšího. Jednou ze stěžejních aktivit je trénink paměti a jeho kombinace s pohybovými aktivitami.

Web: <https://pravetedops.cz/>

Ljudska univerza Rogaska Slatina (Slovinsko) působí v oblasti Obsotelje a Kozjanska již od roku 1959 a nabízí vzdělávací programy zaměřené pro seniory a další aktivity. Celá léta realizují myšlenku zpřístupnění celoživotního vzdělávání lidem různých generací. Programy realizují i na mnoha místech mimo sídlo organizace. Úspěšným podáváním žádostí do mezinárodních programů Erasmus+ získávají národní a evropské finanční prostředky a poskytují tak občanům bezplatné vzdělávání. Ljudska Univerza Rogaska Slatina se stala i Jazykovým centrem, poskytujícím slovinštinu pro cizince a všem občanům nabízí Mezigenerační centrum. Spojují se s partnery v místním prostředí i mimo něj, jsou otevření novým nápadům a spolupráci. Nabízí občanům nejen možnost zapojit se do vzdělávacích programů, ale poskytují bezplatné informace a poradenství, organizované samostatné učení a asistenci při učení.

Webe: www.lu-rogaska.si

Fundacja Pro Scientia Publica (Polsko) působí od roku 2010 v oblasti vzdělávání dospělých a podporuje několik iniciativ zaměřených na starší občany a jejich sociální začlenění. Pracovníci organizace mají zkušenosti s výukou dospělých a starších osob a zajišťují workshopy a semináře týkající se: technik a metod výuky seniorů, edutainmentu, rozvoje klíčových kompetencí seniorů, zvládnutí ICT a sociálních médií, bezpečnosti seniorů na internetu, kritického myšlení. Nadace Pro Scientia Publica má také velmi bohaté zkušenosti v oblasti výzkumu vzdělávání dospělých. Koordinovali, řídili nebo podporovali jsme mnoho mezinárodních programů týkajících se kurikula vzdělávání dospělých, definování klíčových kompetencí, přípravy workshopů, přednášek a seminářů.

Web: <https://proscientiapublica.pl>

Institut für interdisziplinäre Bildung

Institut für Interdisziplinäre Bildung (IIB, Rakousko) se považuje za zásobárnu nápadů a koncepcí v oblasti vzdělávání a odborné přípravy dospělých s cílem zvýšit příležitosti ve vzdělávání a na trhu práce. Oblasti podnikání sahají od digitálních škol až po mezinárodní projekty v oblasti vzdělávací politiky a politiky trhu práce a individuální výzkumné aktivity.

Web: www.i-i-b.eu

UNIVERSIDADE
LUSÓFONA

COFAC (COOPERATIVA DE FORMACAO E ANIMACAO CULTURAL CRL, Portugalsko) je neziskové organizace, která je zodpovědná za správu Lusófonské univerzity, největší soukromé univerzity v Portugalsku. Název univerzity je odvozen od výrazu "Lusofonia", který označuje společný kulturní a jazykový prostor vymezený používáním portugalského jazyka. Je institucí odpovědnou za vědecký, kulturní, sociální a hospodářský rozvoj tohoto zeměpisného a jazykového prostoru s více než 200 miliony obyvatel.

Jejími cíli jsou "výuka, výzkum v různých oblastech vědy, kultury a techniky v interdisciplinární perspektivě a zejména za účelem rozvoje zemí a národů portugalského jazyka".

Web: www.ulusofona.pt,

JŪSU PERSONALO PARTNERIS

UAB "Alfa idejos ir technologijos" (FITIN, Litva) je tým profesionálů v oblasti lidských zdrojů, odborníků na vzdělávání dospělých. FITIN je první personální společností v Litvě, která začala zavádět praxi řízení lidských zdrojů a vzdělávání dospělých na základě výzkumu neurověd. Jak ukazují zkušenosti klientů společnosti FITIN, řešení řízení lidských zdrojů založená na neurovědách přímo poukazují na základní důvody týkající se zapojení, motivace a spolupráce zaměstnanců a určují způsob, jak účelně investovat a alokovat zdroje určené pro zapojení, motivaci a týmovou spolupráci. Pomáhají také nalézt řešení, k tomu jak přijmout jakoukoli myšlenku, aniž by o ní diskutovali nebo ji konfrontovali.

Další oblastí činnosti FITIN jsou vzdělávací a dobrovolnické aktivity. Usilovně pracují na rozvíjení emoční inteligence a dovednostech kritického myšlení naší společnosti, účastní se různých projektů a iniciativ. V roce 2015 byl FITIN oceněn cenou kvality za vzdělávací aktivity a vzdělávací projekty.

Web: <http://www.fitin.lt>.

3. Zaměření a cíle projektu

Hlavním cílem projektu bylo definovat způsoby vzdělávací práce se staršími dospělými (55+) v oblasti kritického myšlení. Partnerské organizace projektu, které se zabývají různými tématy ve výše zmíněné oblasti, se vzájemně inspirovaly mnoha různými způsoby. Díky organizační synergii nakonec sestavily rámec pro vymezení pojmu "kritické myšlení" pro vzdělávací účely a sestavily koncepty vzdělávacích aktivit, které by mohly zlepšit schopnost kritického myšlení starších dospělých.

Inspirací pro projekt byla zkušenost koordinátora projektu, organizace Právě teď! o.p.s. po vedení kurzů pro seniory. Kurzy zabývající se problematikou informací a dezinformací pořádané pro seniory v Praze odhalily nedostatečnou schopnost kritického myšlení starších účastníků. Bylo to východisko, jak obrátit pozornost k potřebám širší komunity - rodinám seniorů, vnoučatům apod. Zástupci organizace dospěli k závěru, že by se o dopady projektu měly zajímat téměř všichni, protože kritické myšlení by se mělo předpokládat jako jedna z klíčových kompetencí v našem světě ovládaném informacemi. Schopnost rozpoznat, zda je informace pravdivá, nebo nepravdivá, se zdá být klíčová pro efektivní práci a rozhodovací procesy.

Co jsme dokázali?

Během úvodní schůzky projektu v listopadu 2019 v Lisabonu byly dohodnuty klíčové body projektu. Prezentace výzkumu týkajícího se seniorů byla dobrým začátkem pro přehodnocení perspektivy projektu. Další kroky se týkaly inspirativních knih. Partneři se dohodli, že se podělí o názory na různé koncepty kritického myšlení, které autoři popisují nebo se jich jen "dotýkají" v knihách a článcích a které jsou prezentovány ve výsledcích výzkumu. Jednalo se např. O následující:

- Stella Cottrell, *Critical thinking skills*,
- Hans Rosling, *Factfulness*,
- Eliezer Yudkowsky, *Harry Potter and methods of rationality*,
- Randall Munroe, *What if*,
- Mason Currey, *Daily rituals. How artists work*,
- Peter Cokan, *Kritično razmišljanje, priročnik za mladinske delavce (critical thinking: a guide for youth workers)*,
- Robert Cialdini, *Influence. Science and Practice*,
- Lamberto Maffei, *Elogio da lentidão*,
- José Cardoso Pires, *De profundis. Valsa lenta*.

Stejnou roli hrálo i sdílení zkušeností partnerů s pozitivními a negativními příklady kritického myšlení, které bylo možno využít velmi rychle v reálu díky příchodu pandemie Covid-19.

4. Pandemie a fake news

Pandemie COVID-19 vytvořila novou příležitost pro šíření falešných informací a dezinformací. Partneři projektu popsali nejvýznamnější nebo nejvíce šokující příklady falešných zpráv z období, kdy probíhala první z koronavirových vln (první pololetí roku 2020).

Rakousko

Během krize Covid-19 byli uživatelé Facebooku, internetu a skupin WhatsApp zahlceni záplavou falešných zpráv v dosud nevídaném rozsahu. Vědomě i nevědomě se šířily falešné zprávy, které virálně kolovaly v různých sociálních médiích nebo službách pro zaslání zpráv.

Příklad: "Prostřednictvím aplikace WhatsApp se šířila hlasová zpráva, která vysvětlovala údajná zjištění Vídeňské univerzity a doporučovala neužívat některé léky proti bolesti. Lékařská univerzita následně informace ve zprávě ostře popřela a označila je za falešné zprávy - v té době však již byla hlasová zpráva nesčetněkrát sdílena" (dostupné na: <https://www.news.at/a/fake-news-coronavirus-11395467/>).

Šíření falešných zpráv v Rakousku nabylo tak abnormálních rozměrů, že vláda byla nucena zřídit "digitální krizový tým", který měl za úkol identifikovat a označit falešné zprávy o koronaviru. Jen během prvního týdne bylo odhaleno přibližně 150 falešných zpráv. Po síti kolovaly především konspirační teorie, banalizace koronaviru, návrhy na léčbu a autodiagnostiku a také údajně chystaná nařízení a omezení pro obyvatelstvo, které šířily strach a hrůzu (dostupné na: <https://orf.at/stories/3159533/>)

V Rakousku působí od roku 2011 sdružení pro vzdělávání v oblasti zneužívání internetu (Mimikama). Toto sdružení odhaluje falešné zprávy, zneužívání internetu, internetové podvody a falešné zprávy a bojuje proti nim. Každý uživatel sociálních médií se může na toto sdružení obrátit a v případě podezření požádat o to, aby se falešné zprávy nedostaly na veřejnost. Kromě toho sdružení nabízí řadu seminářů v oblasti mediálních kompetencí "Naučte se rozpoznat falešné zprávy" (dostupné na: <https://www.verein-mimikama.at/>). Všechny stránky, které již byly označeny za falešné zprávy, jsou k dispozici na adrese <http://www.hoaxsearch.com/>.

Česká republika

Během kovidové krize se v období březen-květen 2020 v České republice objevilo velké množství nepravdivých, nebo neověřených informací.

Tyto informace často podněcovaly strach z neznámého a zneužívaly toho, že lidé ve strachu a panice byli méně opatrní a obezřetní. Proto se např. uživatelům telefonů s operačním systémem Android (nejen v ČR) podařilo stáhnout aplikaci, která vypadala jako mapa šíření koronaviru, vydaná certifikovanou Univerzitou Johnse Hopkinse (Baltimore, USA). Aplikace pracovala s daty této univerzity, ale byl v ní virus, který zablokoval systém telefonu a pro obnovení přístupu vyžadoval zaplacení "výkupného" v bitcoinech.

Uživatelé e-mailů dostávali "zaručené" e-maily od Světové zdravotnické organizace (WHO), které nabízely vakcínu proti COVID-19 nebo různé léky proti této nemoci, ačkoli vakcína ani konkrétní lék v té době dosud neexistovaly. Ověřit pravost e-mailu nebylo obtížné, ale lidé přesto na e-mail reagovali a vakcínu nebo lék si objednali.

Jednou z největších falešných zpráv bylo, že IBUPROFEN (lék proti bolesti) zhoršuje průběh onemocnění. Tuto informaci několikrát vyvrátil Státní úřad pro kontrolu léčiv (SÚKL) i Ministerstvo zdravotnictví ČR. SÚKL konstatoval, že tento lék by musel být nebezpečný, i při běžné chřipce.

Litva

V Litvě máme poměrně mírný počet případů. V současné době máme potvrzeno 1776 případů, z nichž většina se uzdravila (1441), 249 případů je stále v lékařské péči a bylo potvrzeno 76 úmrtí (podle údajů z roku 2020.06.16).

Od 16. března 2020 je naše země v karanténě s omezením cestování do jiných zemí. Ukončení karantény je plánováno na 17. června 2020. Litva spolu s dalšími pobaltskými zeměmi - Lotyšskem a Estonskem - patřila mezi první země v Evropě, které vytvořily cestovní bublinu (v květnu 2020 LT, LV a EE otevřely hranice pro své občany a umožnily cestování mezi svými zeměmi).

Na začátku karantény bylo mezi našimi lidmi hodně stresu a obav a mnoho zavádějících informací ohledně šíření viru, účinnosti nošení roušek, kontaktu s jinými lidmi atd. Z různých zdrojů jsme měli rozporuplné informace, např. zda jsou roušky účinné, nebo ne. Na začátku korona krize se naše země potýkala s nedostatkem roušek a respirátorů a sdělení z oficiálních zdrojů naší vlády se týkala především důležitosti mytí rukou. Později se komunikace změnila a nošení roušek bylo povinné pro všechny, ale pro mnoho lidí bylo obtížné se této situaci přizpůsobit, protože byli dříve přesvědčeni o zcela jiném přístupu.

Polsko

Celý svět v současné době čelí velké krizi způsobené pandemií viru Covid-19. Svět nezažil šíření viru v takovém rozsahu již mnoho let, a tak není divu, že ve společnosti vyvolává stále větší strach. O šíření nemoci kolují také mýty, polopravdy a dezinformace. Mnohé z názorů kolujících na internetu nemají nic společného s pravdou a dezinformace mohou vést k chaosu. V takovém případě je nejlepší obrátit se o radu na ty, kteří se na tuto vědeckou oblast specializují.

Jedním z nich je Dr. Paweł Grzesiowski, předseda správní rady Nadačního ústavu pro prevenci infekcí a odborník na imunologii a infekční terapii, který v jednom z rozhovorů poskytl klíčové informace o jednom z mýtů kolujících v počáteční fázi onemocnění v Polsku, který vzbudil mnoho kontroverzí, a to o sběru zásilek od kurýrů. Některé z předních kurýrních společností doručují 370-400 milionů zásilek ročně jiným společnostem a objevilo se mnoho spekulací týkajících se toho, jak dlouho zůstává virus na zásilce a zda nebyla nějakým způsobem infikována během balení. Jak se ukázalo, je to nepravděpodobné, protože ačkoli virus může na kartonu přetrvávat až 24 hodin, není to hlavní cesta šíření infekce. Kromě toho je snadné se s tímto nebezpečím vypořádat, protože po rozbalení stačí umýt nebo vydezinfikovat ruce, protože virus neproniká kůží.

Na začátku dubna 2020 panovala v Polsku velká panika ohledně domácích mazlíčků a internet byl zaplaven fotografiemi koček a psů, které jejich majitelé opustili, protože se obávali, že se přes ně nakazí nemocí Covid-19. Jedná se o další mýtus. Světová zdravotnická organizace oznámila, že dosud nebyly nalezeny žádné vědecké důkazy o tom, že by domácí zvířata, jako jsou kočky a psi, mohla být infikována virem, což znamená, že by ho nemohla přenést na člověka. To platí i pro ptáky, divoká zvířata a hmyz. Po kontaktu se zvířetem je však vhodné si umýt ruce.

Jednou z nejzábavnějších polopravd šířených v době krize způsobené Covidem-19 bylo, že virus lze zabít pitím čistého alkoholu. To se zdá být spíše pozvánkou na večírek než jistým způsobem ochrany před vražedným virem. Takový alkohol by se měl používat pouze na kůži, ale s mírou, protože nadměrné používání může poškodit pokožku.

Je třeba mít na paměti, že ne vše, co se objeví na internetu nebo v médiích, je pravda. Častým problémem v současné době je nedostatek kritického myšlení při analýze obsahu, proto je nutné všechny informace pokud možno ověřovat, protože je snadné podlehnout nepravdivým informacím, které mohou napáchat více škody než užítku.

Portugalsko

Pokud jde o situaci v Portugalsku, k 22. červnu 2020 bylo hlášeno 12 310 aktivních případů, 39 392 potvrzených, 25 548 vyléčených a 1 534 úmrtí.

Podle státního tajemníka pro zdravotnictví je úmrtnost v důsledku COVID-19 v Portugalsku 5,5 případů na 100 000 obyvatel, tedy "nižší než ve většině evropských zemí".

V tomto období pandemie nabývá na aktuálnosti otázka falešných zpráv. Jedná se o pojem, který sám o sobě implikuje určitou míru nepřesnosti, neboť "zpráva z definice není nepravdivá" (Mesquita et al, 2019, s. 1), ačkoli její narativy mohou být spojeny s méně konkrétními informacemi. Hovoříme tedy spíše o dezinformaci, nebo misinformaci (Posetti et al, 2019, p.47).

V Portugalsku, a zejména v tomto období pandemie, je zásadní podporovat kritické myšlení s využitím spolehlivých internetových stránek a Generálního ředitelství pro zdraví (DGS – organizací zřizovanou portugalským Ministerstvem zdravotnictví). V rámci tohoto boje proti falešným zprávám v Portugalsku vyzdvihujeme partnerství vytvořené mezi DGS a zpravodajskou redakcí Polígrafo-SIC. Jeho hlavním cílem je analyzovat fakta a zjišťovat pravdivost informací, které kolují mezi obyvatelstvem, a to na základě spolehlivých vědeckých informací a novinářských archivů.

Ve spolupráci s Polígrafo se setkáváme s následujícími příklady těchto nesprávných informací, které kolují na sociálních sítích a jsou denně dale šířeny:

- 1 - Domácí recept na aspirin, antibiotika a odpařování eukalyptu je účinnou léčbou;
- 2 - Masky z Číny a Indie mohou být kontaminované;
- 3 - Léčba termálními vodami;
- 4 - Asymptomatické nakažené osoby nenakazí ostatní.

Všechna výše uvedená tvrzení se ukázala jako nepodložená a lživá:

V prvním případě neexistuje žádný zázračný recept na boj s virem, léky jako antibiotika nejsou správnou formou léčby nemoci COVID-19, stejně jako eukalyptové odpařování nebo dokonce konzumace některých potravin, jako jsou citrony;

Pokud jde o druhý případ, zejména v květnu se ve videu na YouTube objevily informace o dovážených maskách, které mohly být kontaminovány, což byl produkt manipulace, která měla vypadat jako legitimní varování WHO;

Pokud jde o třetí případ, neexistují žádné vědecké důkazy o tom, že léčba termálními vodami je účinná, protože bylo prokázáno, že pH potravin nemá na situaci pacientů nakažených tímto virem vliv;

Pokud jde o čtvrtý případ, bylo sice prokázáno, že někteří asymptomatictí pacienti mají sníženou schopnost přenášet virus na další osoby, ale realita ukazuje, že to nelze zobecnit na celou populaci.

Podobných situací, jako jsou ty výše uvedené, které implikují potřebu kritického myšlení, bude mnohem více. Podle Domingueze (2019, s. 137) "ještě nikdy nebylo tak naléhavé kriticky přemýšlet o současných kontroverzních otázkách, které jsou pro nás, jako jednotlivce,, odborníky a občany 21. století výzvou". Skutečně, obtíže "při posuzování falešných zpráv, jsou nedostatečná znalost našich heuristik a našich kognitivních předpokladů, které mimo jiné, činí z rozvoje kritického myšlení prioritní cíl zahrnující všechny vysokoškolské instituce (IES)".

Slovinsko

Stejně jako v jiných částech světa se i Slovinsko během pandemie Covid-19 potýkalo s velkým množstvím falešných zpráv. Během výluky a karantény lidé ještě pravidelněji sledovali zprávy a chytali se všech nových informací o viru, jeho zdroji a různých triků, jak se před virem chránit.

Zmiňme jen některé z falešných zpráv, které kolovaly převážně na nejoblíbenější sociální síti (Facebook). Mnoho Slovinců bylo šokováno falešnou zprávou, že se armáda USA chystá napadnout celou Evropu, kterou virus oslabil. Pravda byla taková, že NATO provádí rozsáhlé vojenské cvičení, které bylo oznámeno v říjnu předchozího roku.

Další zprávou, která se ukázala jako nepravdivá, byl obrázek vagonu s nápisem "CORONA". Ukázalo se, že jde o fotomontáž.

V době vrcholící pandemie začali uživatelé sociálních sítí sdílet nepravdivé informace o tom, jak se před virem chránit. V příspěvku se uvádělo, že příznaky Covid-19 lze odstranit během jedné noci pouhým vypitím šálku vařeného česneku. Příspěvek sdílelo více než 1 600 uživatelů Facebooku ve Slovinsku. Zprávu následně popřel Národní institut veřejného zdraví ve Slovinsku. Uvedli, že ačkoli je česnek zdravý, neexistuje absolutně žádný důkaz, že by mohl pomoci v boji s virem. Podobně se objevila falešná zpráva, že pití vody každých 15 minut spláchne virus z krku do žaludku, kde ho zničí žaludeční kyselina. To bylo samozřejmě brzy rozcupováno jako falešná zpráva.

V souvislosti se zvířaty a přenosem viru ze zvířat na člověka se objevilo mnoho falešných zpráv. Jeden ze slovinských portálů zveřejnil falešné zprávy o tom, že ve Slovinsku bylo během pandemie opuštěno obrovské množství psů, protože se lidé báli, že psi mohou virus přenést na člověka. Ukázalo se, že to není pravda. Tuto zprávu brzy následovalo zveřejnění další falešné zprávy, převzaté (podle této zprávy) zahraničních médií o tom, že kočky přenášejí Covid-19 na lidi. Veterinární fakulta Univerzity v Lublani okamžitě jednala a zveřejnila

prohlášení, že neexistují absolutně žádné důkazy o tom, že by kočky mohly virus přenášet na člověka.

V době, kdy začaly letní prázdniny, zveřejnili hackeři další falešný článek, který se vydával za jeden ze slovinských časopisů. Většina Slovinců jezdí na dovolenou do sousedního Chorvatska, proto mnohé z nich znepokojilo, když v médiích začaly kolovat falešné zprávy o uzavření hranic Chorvatska se Slovinskem. Slovinská tisková agentura (STA) brzy uvedla, že tato zpráva je falešná, a mnozí Slovinci, kteří již do Chorvatska na dovolenou odjeli, si mohli opět oddechnout.

Zdá se, že v současné době se situace s falešnými zprávami trochu zlepšuje, protože existuje několik organizací a článků, které varují lidi, aby si ověřovali, co čtou, než všemu uvěří a budou to sdílet dál.

5. Kritické myšlení a specifika výuky seniorů

Intelektuální vývoj člověka v pozdějším věku se odvíjí od dvou hlavních linií. Jedno z nich je spojeno s životní zkušeností. Lidé, kteří zažili mnoho intelektuálních výzev a museli čelit složitým problémům, obvykle také prožívají pozitivní stárnutí. A naopak - lidé, kteří byli jen obyčejnými pracovníky a v životě neměli žádné velké intelektuální výzvy, se potýkají s problémy s chápáním rychle se měnícího světa kolem sebe. V takových situacích samozřejmě počátek problému leží hluboko v minulosti. V dnešní době je situace, díky internetu asociální sítím, stále horší a horší. V tomto případě toho mnoho nezmůžeme, protože se musíme smířit s tím, že lidé, kteří nejsou vyškoleni v žádné intelektuální práci, nebudou připraveni na to, aby znovu přemýšleli, analyzovali, srovnávali a odvozovali. Pravidlo je velmi jednoduché: jako důchodce potřebuje někdo, kdo není v ničem vyškolen, pro úspěch v učení mnohem více úsilí než dříve.

Další problém závisí na vývoji společnosti, civilizace a techniky. Důchodci se také potýkají s problémy ztrát způsobených procesem stárnutí (včetně ztráty sociálních kontaktů, které jsou podle teorie konstruktivismu jakýmsi zdrojem ověřených informací). Na starší lidi tak působí dvě různé síly: ztráty způsobené procesem stárnutí a rychlý rozvoj společnosti. Nakonec se důchodci při hledání ověřených informací o světě, společnosti, lidském vývoji a každodenních jevech mohou spolehnout pouze sami na sebe. Nemají mnoho příležitostí k ověření pravdy, zejména pokud nejsou společensky aktivní. Postupně množství nových jevů narůstá natolik, že se svět zdá být podivný, nepochopitelný a vzdálený.

Jednou z forem řešení ztráty a informační mezery se zdá být dobře připravené vzdělávání seniorů. Za výše uvedených okolností je práce s informacemi klíčová pro proces rozhodování v každodenním životě. Je třeba ji velmi pečlivě organizovat zvláštním způsobem, aby nikomu neublížila, nerozbíjela stereotypy a pomáhala lidem při změně pohledu na svět, který je velmi často zastaralý. V takovém případě výuka "kritického myšlení" znamená ukázat, co můžeme dělat s novými informacemi, jak aktualizovat své znalosti, jak rozpoznat fakta, názory, falešné zprávy a dezinformace. Vše by mohlo pomoci seniorům zůstat v bezpečí a zabránit tomu, aby se stali obětí podvodníků, šejdířů, trikařů, podvodníků a politických populistů. K tomuto účelu potřebujeme učitele a organizace, které již mají s výukou seniorů zkušenosti; nové organizace připravené problému čelit, dobře připravené lektory/gerontology/specialisty na andragogiku a vzdělávání dospělých a konečně vhodný výukový program či didaktickou nabídku.

Níže uvedená nápady a koncepce navržené partnerskými organizacemi v průběhu projektu byly prvními kroky při sestavování vhodného materiálu pro výuku kritického myšlení.

6. Osvědčené vzdělávací postupy vhodné pro výuku "kritického myšlení" seniorů

Země	Polsko / PSP
1.	Jazyk: Poliština/angličtina
2.	Název: "Bud'te sami sobě ověřovatelem faktů a přibližte se pravdě"
3.	Typ cvičení: kurz s prvky workshopu
4.	<p>Cíle semináře:</p> <p>Žijeme v informační společnosti, v níž každý z nás dostává celou řadu různorodých obsahů, které nepochybně považuje za pravdu. Náš kurz vznikl proto, abychom všem zájemcům pomohli a představili, jak se s tímto všudypřítomným informačním chaosem vypořádat. Předpokladem projektu je zdůraznit podstatu kritického myšlení a odmítnout bezpodmínečné přejímání přijímaných zpráv. Naším cílem je představit způsob, jak důkladně prověřit validitu podávaných informací, a naznačit, čemu je třeba při analýze informací věnovat pozornost. Hlavním cílem kurzu, který navrhujeme, je upozornit účastníky na důležitost ověřování informací obsažených na internetu a předložit jim nekomplikovaný recept, jak na to..</p> <p>Specifické cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukázat, jak rozlišit ověřené, správné a pravdivé informace. • Představit vlastnosti, které mohou zpochybnit správnost informací. • Ukázat důvěryhodné internetové zdroje. • Upozornit na důležitost čtení s porozuměním a pečlivého rozboru vět. • Zopakovat si příklady falešných zpráv, nepravdivého obsahu a pseudovědeckých zdrojů.
5.	Autoři: Aleksandra Kudźma, Sylwia Kawa
6.	<p>Cílová skupina</p> <p>Senioři se mohou cítit špatně informováni při prohlížení zpráv, sociálních médií, online novin, časopisů a populárně-vědeckých portálů. Kurz, který jsme vytvořili, je určen</p>

	<p>seniorům, kteří si chtějí rozšířit své znalosti v oblasti ověřování informací zveřejňovaných na internetu a chtějí se naučit, jak se vyhnout nepravdivým obsahům často zveřejňovaným v médiích.</p> <p>Charakteristika skupiny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Věk - 60 let a více; • pohlaví - pro všechny; • Zvláštní požadavky - senioři, kteří mají základní znalosti internetu a jsou v oblasti počítačové gramotnosti; <p>Maximální počet účastníků - 20;</p>
7.	<p>Popis praxe:</p> <p>Příjemci našeho kurzu jsou dospělí lidé, přesněji senioři. Tato skupina je obzvláště zranitelná z hlediska nepochopení některých informací. Je nesmírně důležité seniorům nastínit, jak nezbytné je ověřování všech informací, které dostávají. Jedním z hlavních cílů je ukázat jim, kolik nepravdivých informací se kolem nich vyskytuje a jak si je správně ověřit, aby nedocházelo k jejich duplicitě a také aby se vyhnuli zbytečnému stresu s tím spojenému.</p>
8.	<p>Doba trvání kurzu a následné aktivity:</p> <p>Přibližná délka kurzu - 3 hodiny. Kurz je rozdělen do 2 částí. Obě trvají maximálně 1 hodinu a 15 minut. Mezi nimi je pro účastníky připravena přestávka.</p>
9.	<p>Dopad praxe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Účastníci jsou schopni si ověřit, že informace jsou nepravdivé. 2. Jsou si vědomi důvěryhodných zdrojů informací. 3. Dokáží posoudit riziko předávání takových informací.

Země	Česká republika / Právě teď! o.p.s.
1.	Jazyk: Čeština
2.	Název: “Jak nás náš mozek klame a jak se nenechat oklamat”
3.	<p>Cíle vzdělávací akce/kurzu/workshopu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informovat účastníky o kognitivních předsudcích a fungování mozku (heuristiky). - ukázat zjevné předsudky, které se nám dějí - informovat o tom, že svět se v mnoha ohledech zlepšil - vysvětlit, co je to kritické myšlení, a vytvořit několik cvičení
4.	Typ cvičení:: <i>workshop</i>
5.	Autor: <i>Denisa Zábranská</i>
6.	Cílová skupina: Obvykle dospělí (15-101+)
7.	<p>Co dělají? Jak to dělají? Pro koho?</p> <p>Workshop má tři tematické fáze.</p> <p>1. Popis kognitivních zkreslení a rychlého a pomalého myšlení</p> <p>a) vysvětlení, co znamená rychlé a pomalé myšlení → rychlé myšlení má tendenci obsahovat chyby (kognitivní biasy)</p> <p>b) demonstrace kognitivních zkreslení všude, kde je to možné, a jejich následný popis (množství 7 +/- 2 ideálně) - například Optimism bias - když lidé projektovali budovu opery v Sydney, kolik času a peněz očekávali, že bude potřebovat → a jak dlouho to trvalo? Kolik peněz to stálo? Nechte je hádat. Bylo to mnohem víc! - Zde můžeme dokonce ukázat zkreslení při ukotvení.</p>

	<p>2. Hodnocení testu z faktografie</p> <p>a) vyhodnocení testu z knihy Factfulness (Hans Rosling)</p> <p>b) vysvětlení cíle tohoto testu a toho, že téměř každý má nízké skóre, dokonce i vzdělaní lidé. Také, že existuje jeden bias, který pravděpodobně zkresluje naše myšlení, ať hádají, který to je</p> <p>c) odhalení správných odpovědí a dotaz na skóre</p> <p>d) diskuse o odpovědích a podrobné vysvětlení jednotlivých případů (vysvětlení rozdílu mezi extrémní chudobou a chudobou a že nám to může připadat stejné, ale u lidí, kteří žijí v těchto podmínkách, je patrný rozdíl</p> <p>3. Vysvětlení, co je to kritické myšlení</p> <p>a) vysvětlení, co je to kritické myšlení, a jeho odlišení od kritiky (negativního pohledu a hledání chyb a omylů)</p> <p>b) diskuse o tom, co lidé potřebují ke kritičtějšímu myšlení, jak k tomu došlo</p> <p>c) zdůraznění důležitosti kladení otázek (i hloupých) → tak se učíme → posouvá nás to dál k pokládání dalších otázek → je to proces</p> <p>d) vyhledávání sporných situací nebo výroků a procvičování formulace otázek a navrhování dalších možností vysvětlení → například falešná kauzalita (jako že po jídání zmrzliny způsobuje utonutí a tady je graf, který to ukazuje).</p> <p>DŮLEŽITÁ POZNÁMKA: Vzhledem k tomu, že někteří lidé v tomto kurzu se mohou cítit neadekvátně a nevzdělaně, je důležité říci, že je to normální a je to způsobeno mozky a jeho funkcí. Každý je toho schopen a je v pořádku mít předsudky při nedůležitých rozhodnutích. Důvodem, proč to ukazujeme, je zabránit tomu, aby důležitá rozhodnutí vycházela z těchto předsudků.</p> <p>o Proč to dělají? (potřeby) - Zvědavost: Lidé často chtějí mít pocit, že mají pravdu, a pokud si uvědomí, že něco není v pořádku, může to vyvolat otevřenost a dychtivost učit se.</p> <p>Délka trvání kurzu a případné následné aktivity:</p> <p>→ jednodenní workshop nebo dva kratší (3 hodiny + 3 hodiny)</p>
8.	<p>Potřebné materiály/zdroje</p> <ul style="list-style-type: none"> - znalost těchto knih (Rychlé a pomalé myšlení - D. Kahneman, Faktografie - H. Rosling) - webové stránky: <ul style="list-style-type: none"> - https://www.gapminder.org/ - https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_cognitive_biases - http://podcasts.ox.ac.uk/series/critical-reasoning-beginners

9.	Dopad praxe: <ul style="list-style-type: none">- získání znalostí a zkušeností o kognitivních předsudcích- zkušenost s tím, jak naše přesvědčení ovlivňují naše schopnosti odhadovat a předvídat.- pochopení role kritického myšlení v lidském životě
----	--

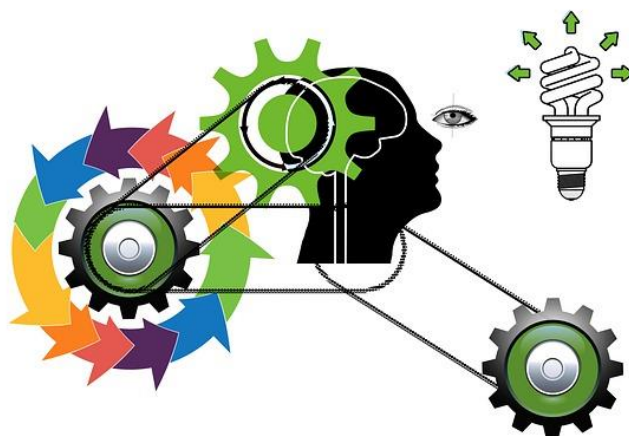
Země /organizace	Rakousko /IIB
1.	Název: Podnikavost a dovednosti kritického myšlení ve výuce anglického jazyka
2.	Typ aktivity: Jazykový kurz (kurz angličtiny)
3.	Cíle aktivity: Cílem je osvojení si jazyka s ohledem na tyto kompetence: podnikatelské a kritické myšlení.
4.	<p>Popis praxe:</p> <p>Výukové hodiny jsou strukturovány podle Bloomovy taxonomie. Zapamatování, porozumění, aplikace, analýza, hodnocení, tvorba.</p> <p>Jako tipy pro výuku se uplatňují zejména následující pravidla</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskusi zahajte otevřenou otázkou • Dejte studentům čas na přemýšlení • Nechte je vytvořit seznam argumentů pro dvě zcela protichůdné myšlenky • Pomozte studentům vyvodit závěry a najít souvislosti • Analyzujte výroky tak, že se následně častěji zeptáte proč • Pomozte studentům rozvíjet smysl pro spolehlivé informace • Umožněte vyjádřit i jiné názory <p><u>Metodika:</u></p> <p>Kritické myšlení lze ve třídě vyučovat různými způsoby. Není důležité, zda se vyučuje explicitně - ve vyhrazených hodinách a formou abstraktních principů - nebo v kombinaci s obsahem konkrétního předmětu. Podpora je neefektivnější, když se abstraktní principy explicitně vyučují a trénují a následně ilustrují, aplikují a prohlubují na konkrétních tématech.</p> <p>Od (řízených) diskusí ve třídě po hraní rolí; od explicitní výuky obecných principů kritického myšlení po úzké propojení s konkrétním obsahem předmětu.</p>
5.	Cílová skupina: dospělí
6.	Doba trvání kurzu: Kurzy se konají v pravidelných intervalech podle poptávky.
7.	Nezbytné materiály/zdroje: Flipchart + fixy

	Pracovní materiály PC + projektor
8.	Dopad praxe: Studenti se mohou naučit nejen kognitivním nástrojům, ale do jisté míry i kritickému postoji. Dosud většina dostupných výzkumů kritického myšlení pochází z anglicky mluvících zemí. Pro německy mluvící školský kontext však poskytuje solidní důkazy o tom, jak mohou učitelé podporovat své žáky v kladení otázek a rozvíjení samostatných argumentů ve třídě.
9.	Autor/lektor: Hauser Petra Organizace: Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen
10.	Link na webové stránky: ECT Skills & English Language Learning - Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen (pb-akademie.at)
11.	Link na sociální média: Erasmus+ ECT Skills & English Language Learning Facebook

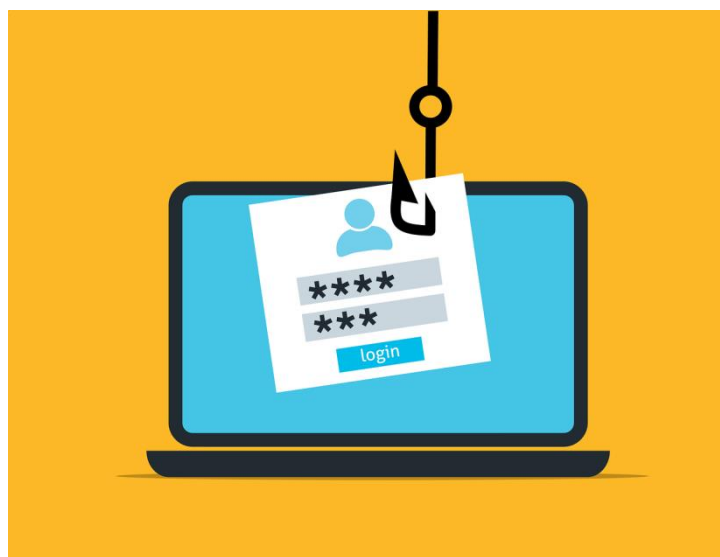
Země /organizace	Slovinsko / Ljudska univerza Rogaška Slatina
1.	Název: Počítačový kurz – ověřujte fakta
2.	Typ aktivity: Počítačový kurz
3.	Cíle aktivity: <ul style="list-style-type: none"> - Naučit se jak si ověřit informace a jak rozpoznat dezinformace - Zvyšování povědomí o existenci falešných zpráv na internetu
4.	Popis praxe: <p>Aktivity byly implementovány do běžného počítačového kurzu se seniory. Mentor shromáždil některé z falešných zpráv, které kolovaly po internetu a některé z pravdivých zpráv a připravil seznam kritických otázek, které mohou pomoci určit, zda jsou zprávy falešné nebo ne. Poté mentor ukázal několik webových stránek, které mohou být užitečné při určování falešných zpráv. Mezi starší účastníky byly distribuovány různé články s falešnými zprávami. Nejprve potřebovali odpovědět na kritické otázky týkající se jejich článku a poté prohledali internet na webových stránkách, které navrhl mentor, aby si ověřili, zda jsou zprávy v jejich článku pravdivé nebo ne.</p> <p><u>Methodologie:</u> aktivní naslouchání, diskuse, praktické zkoušení</p>
5.	Cílová skupina: senioři
6.	Doba trvání: 20 pedagogických hodin
7.	Nezbytné materiály/zdroje: počítač připojený k internetu
8.	Dopad praxe: <p>Větší povědomí o existenci falešných zpráv a větší schopnost zprávy rozpoznat</p>

9.	Jméno autora/lektora: Organizace: Ljudska univerza Rogaška Slatina Facilitátor/lektor: Lidja Hrženjak
C	Webové stránky: https://lu-rogaska.si/
11.	Link na sociální síť: https://www.facebook.com/search/top?q=ljudska%20univerza%20roga%C5%A1ka%20slatina

Země /organizace	Litva, UAB "Alfa idėjos ir technologijos"
1.	Název: Fakta o COVIDu a dezinformace
2.	Typ aktivity: Diskuzní seminář na živo
3.	Cíle aktivity: Analyzovat situaci z různých úhlů pohledu, rozvíjet dovednosti kritického myšlení
4.	<p>Popis praxe:</p> <p><u>Methodologie</u></p> <p>Cvičení se skládá ze 3 fází: A (předvídání), B (budování znalostí), C (konsolidace)</p> <p>A (Anticipating - předvídání).</p> <p>Toto je úvodní, zahřívací fáze semináře. Vyvolejte znalosti, které již účastníci o pandemii mají. Zkuste neformálně posoudit, co již vědí, včetně mylných představ. Zaměřte pozornost skupiny na dané téma.</p> <p>Hlavní výroky můžete napsat na flipchart nebo tabuli, abyste je měli vizuálně dostupné a v písemné podobě.</p> <p>Vyberte max. 2–3 výroky, které jsou pro skupinu nejběžnější pro další diskusi.</p> <p>B (Building Knowledge - budování znalostí).</p> <p>Aktivní a diskusní část semináře.</p> <p>Rozdělte účastníky do malých skupin po 4-5 osobách. Úkolem každé malé skupiny je zrevidovat vybraná tvrzení a identifikovat klady a zápory každého tvrzení, pokusit se nahlédnout hlouběji a najít důkazy, výzkumy, odkazy, fakta za konkrétním tvrzením.</p> <p>Každá skupina prezentuje své závěry a argumentaci. Poté, co každá skupina představí svou skupinovou práci, uspořádejte mezi skupinami diskusi.</p>

	<p>C (Consolidating - konsolidace).</p> <p>Na konci semináře se podělte o názory a udělejte osobní odpovědi: jak se během procesu mění osobní postoj, jaké jsou myšlenky, pocity a úvahy účastníků.</p>
5.	<p>Cílová skupina:</p> <p>55+</p>
6.	<p>Délky trvání:</p> <p>2 hodiny</p>
7.	<p>Nezbytné materiály pro výuku, zdroje:</p> <p>Internet, počítač, nebo jiná mobilní zařízení připojená k internetu, flipchart, fixy, projektor</p>
8.	<p>Dopad praxe:</p> <p>Lepší schopnosti kritičtěji zpochybňovat informace, motivace hledat fakta a další důkazy, aplikovat dovednosti v každodenním životě-</p>
9.	<p>Jméno autora / lektora</p> <p>Organizace: UAB “Alfa idėjos ir technologijos”</p> <p>Facilitátor/lektor: Dr.Rūta Klimašauskienė</p>
C	<p>Website link:</p>
11.	<p>Social media links:</p>

Země /organizace	Polsko / Fundacja Pro Scientia Publica
1.	<p>Název: Phishing</p> <ul style="list-style-type: none"> - Španělský vězeň / nigerijský podvod - Poštovní zásilky - Sociální sítě (falešné profily) - Krádež identity osoby nebo instituce
2.	<p>Typ aktivity: Workshop</p>
3.	<p>Cíle školení:</p> <p>Hlavní cíl - představit vybrané cílové skupině, tj. seniorům, kteří mohou být nejcitlivější skupinou uživatelů internetu, daný problém týkající se dané metody podvodu.</p> <p>Specifické cíle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zvýšení povědomí o aktuálních možných hrozbách při pohybu ve virtuálním/digitálním světě. - Vysvětlit účastníkům phishingová schémata, tj. ukázat, jak fungují. - Představení vybraných typů phishingu. - Představení technik prevence phishingu.
4.	<p>Popis workshopu:</p> <p>Workshop je věnován tématu "Phishing". Na začátku jsou účastníci seznámeni s obsahem kurzu, poté jsou prezentovány důležité informace k hlavnímu tématu. Po teoretické části se účastníci účastní skupinové práce, kde si mohou ověřit a využít získané znalosti. Na závěr je čas na diskusi a shrnutí kurzu.</p>
5.	<p>Cílová skupina: Senioři</p>
6.	<p>Doba trvání workshopu a následné aktivity:</p> <p>Celá délka workshopu - 90 minut:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizační a přípravné aktivity - 5 min.

	<ul style="list-style-type: none"> - Integrace - 5 min. - Seznámení s obsahem semináře - 10 min. - Úvod do tématu hodiny a vymezení problému - 10 min. - Práce ve skupinách - 15 min. - Prezentace vybraných typů phishingu - 10 min. - Práce ve skupinách - 10 min. - Prezentace technik chránících před phishingem - 15 min. - Shrnutí - 10 min.
7.	<p>Potřebné materiály/zdroje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - přístup k počítači s připojením k internetu, projektor - flipchart, zvýrazňovače - papíry, sešity, psací potřeby
8.	<p>Dopad praxe:</p> <p>Po absolvování kurzu získají účastníci potřebné znalosti k odhalování phishingových útoků a k jejich předcházení..</p>
9.	<p>Autor/lector::</p> <p>Magdalena Jaworska (Pro Scientia Publica Foundation).</p>
10.	<p>Odkaz na web: http://www.cybernetsecurityforseniors.eu</p>
11.	<p>Odkaz na sociální síť: https://www.facebook.com/pg/nmfcss/</p>

Země /organizace	Portugalsko / COFAC - Unisseixal
1.	Název: Psychologie - aktivity během pandemie
2.	Typ aktivity: psychologické poradenství
3.	<p>Cíle školení:</p> <p>Během pandemie pokračuje psychologická služba Casa do Educador & Unisseixal v práci na dálku, která slouží studentům Unisseixal a členům Cesviver.</p> <p>V současné době existuje 5 skupin studentů, které zprostředkovávají psychologové Dr. Vítor Vitorino a Fiona Sofia, kteří v pondělí, ve středu a v pátek realizují videokonference prostřednictvím Messengeru, jejichž obsah je zveřejňován na facebookové stránce: "Unisseixal - Psicologia para A healthy life". Cílem je podpora pohody a družnosti prostřednictvím sdílení; posilování mezilidských vztahů; stimulace kognitivních funkcí, konkrétně pozornosti a krátkodobé a dlouhodobé paměti; rozvoj empowermentu, který účastníkům poskytuje aktivnější a samostatnější roli; to vše podporuje zlepšení kvality života, jakož i zdravější a aktivnější proces stárnutí.</p>
4.	<p>Popis praxe:</p> <p>Konzultace za účelem podpory a psychologického sledování probíhají telefonicky nebo prostřednictvím videohovoru přes Messenger nebo WhatsApp.</p> <p>Byly navázány telefonické kontakty se studenty z hodin psychologie Unisseixal a se členy Cesviver, aby byla v případě potřeby poskytnuta psychologická podpora a pokud možno uspokojeny potřeby vyjádřené studenty.</p> <p>Je třeba zmínit, že studie ukazují, že programy kognitivní intervence jsou účinné při stabilizaci nebo zlepšení kognitivního deficitu a že tímto způsobem podporují udržení nebo zvýšení kognitivní výkonnosti a samostatnosti osoby, podle charakteristiky uživatele/klienta a případného zranění.</p> <p>Tento program je nástrojem, který umožňuje realizovat plány kognitivního tréninku online, pod dohledem a předepsané, v tomto případě psychologem; a které jsou prováděny podle potřeb lidí.</p> <p>V této souvislosti je důležité zmínit, že existuje několik typů cvičení a že jsou uspořádány podle kognitivních funkcí (pozornost, paměť, exekutivní funkce, jazyk, konstruktivní</p>

schopnosti a výpočet, a ty, které umožňují vývoj nebo regresi úrovně obtížnosti v závislosti na výkonu uživatele/klienta).

Z jednotlivých sezení aktivity uvádíme několik konkrétních příkladů pořízených prostřednictvím videa: Paní Adélia Serralha se podělila o úryvek z knihy Heleny Sacadury Cabral: "moje volby", která se týkala Štěstí, a každý účastník se vztahoval k větě nebo slovu, které slyšel, čímž se prohloubil dopad, který měl tento úryvek na každého člena skupiny.

Paní Maria Alexandrina se podělila o báseň Manuela Alegreho "Lisboa still" a o básni se ve skupině diskutovalo.

Sezení začalo sdílením úryvků z knih a poezie, které si účastníci přinesli, přičemž každý z nich zkoumal a zabýval se některými relevantními tématy.

Paní Adélia Serralha přečetla text, který se týkal změny a byl převzat z knihy: "Jak vytvořit nové já".

Paní Emília Cruz se podělila o úryvek převzatý z bible a paní Maria Justo přednesla báseň Fernanda Pessoy: "čas křížení".

Dále se řešilo téma týkající se "strachu z odchodu z domu a potřeby opustit dům i na 5 minut"; probíraly se strategie, jak opustit dům včas, ale bezpečně, aby nedošlo k záchvatu paniky, a způsob, jak bojovat s případnou úzkostně-depresivní symptomatologií vyplývající z karantény.

Ve skupině se diskutovalo o výhodách karantény s cílem reorganizovat mysl směrem k pozitivnímu zaměření. Mezi výhody, které účastníci zmiňovali, patřily: větší solidarita, možnost vykonávat příjemné činnosti, jako je čtení knihy a vaření s partnerem, zlepšení stravování, posílení rodinných a sociálních vztahů doma a prostřednictvím videohovorů, dodatečná motivace k dodržování nových technologií se zaměřením na překonávání obtíží, učení a zdokonalování v oblasti notebooku, jakož i reorganizace rodiny s ohledem na práci dětí na dálku.

Paní Adélia Serralha podle dohody znovu přečetla text: "Jak čelit změnám" pro kolegy, kteří nebyli přítomni na minulém zasedání 4-17-20.

Paní Maria Justo nám představila nádherný úryvek převzatý z knihy: "Malý princ", který vypráví o tom, jak každý z nás zanechává kousek sebe v druhých a naopak.

Paní Lurdes C. Neves Moreira přednesla báseň od Machada de Assis, která se týkala přátelství.

Paní Maria Alexandrina přednesla báseň Manuela Alegreho: "Lisboa still".

Paní Sebastiana Romana nám přinesla úryvek z knihy: "Dieta ducha", která pojednávala o důležitosti hledání pohody; a paní Ana Maria Farinha přečetla úryvek z knihy: "Bohyně zůstává", která se týkala důležitosti schopnosti milovat.

Skupiny prohloubily každý přečtený text a pozorně naslouchaly, v čemž každý účastník vyjádřil svůj názor.

Paní Isabel Lopesová podala svědectví o tom, jak se jí podařilo bojovat se strachem, který pociťovala při odchodu z domu, a poznamenala, že bylo důležité uvést do praxe strategie probírané na videokonferenci 17. 4. 20, protože se tak cítila bezpečně a mohla si

	vychutnat krátký čas, kdy bezpečně vyšla na ulici, a zabývala se skupinou, která se o to pokusila již před 17. dubnem, ale doma dostala záchvat paniky a nebyla schopna odejít.
5.	Cílová skupina: + 55
6.	Doba trvání kurzu a případné následné aktivity: během roku a po něm
7.	Potřebné materiály/zdroje: PC a internet
8.	<p>Dopad praxe:</p> <p>Velkou výhodou, kterou mají studenti při provádění těchto cvičení doma, na svém osobním počítači, vzhledem k omezení, které v životě nás všech vyvolala pandemie Covid-19, je to, že mohou provádět kognitivní trénink bez naplánovaného času, v časech, kdy chtějí, denně, sami a/nebo jako rodina, a na konci cvičení mohou porovnat své výsledky.</p> <p>V současné době kognitivní tréninky prostřednictvím Cogwebu provádějí někteří studenti z Unisseixal a členové Cesviver, kteří si tento typ služby vyžádali, což iniciuje překonávání obtíží vyvolaných různými blokačními přesvědčeními, které lidé měli ve vztahu k technologiím; tím se podporuje zvýšení sebedůvěry, pohody, samostatnosti, motivace a sebeúcty.</p> <p>To lidi povzbuzuje k tomu, aby v době pandemie žili dál, věnovali pozornost svému okolí a rozvíjeli své kritické myšlení.</p> <p>Dopad praxe podle výpovědí dvou delegátů:</p> <p>To povzbuzuje lidi, aby v době pandemie žili dál, věnovali pozornost svému okolí a rozvíjeli své kritické myšlení.</p> <p>KRITICKÉ MYŠLENÍ O DŮSLEDČÍCH PANDEMIE, POKUD JDE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ STARŠÍCH LIDÍ.</p> <p>Tato globální pandemie zaskočila celý svět.</p> <p>Začínalo být jasné, že se mnohé změní, zejména mentalita.</p> <p>Brzy se zjistilo, že starší věková skupina bude jednou z nejvíce postižených, a to vzhledem k jejím omezením týkajícím se duševního a fyzického zdraví.</p> <p>Zranitelnost těchto skupin ještě zhoršovala sociální izolace, zbavení svobody, nedostatek citu. Bylo nám znemožněno objímat, líbat, navštěvovat, doprovázet nemocné a zemřelé, a to nás nutilo přemýšlet: Kdo jsme? Co se to děje? Kam nás to zavede?</p> <p>V první fázi - nevědomosti, jak získat odpovědi na řešení, které by nám vrátilo vše, co jsme ztratili: víru a naději, - byli našimi společníky, kteří nám pomáhali čelit nové realitě, že už nic nebude jako dřív. Naučili jsme se být odolní a přizpůsobit se obtížným situacím, jako jsou nové technologie, které byly větším důkazem překonávání obtíží.</p> <p>Jak čelit nové realitě</p> <p>Hledají se nové způsoby soužití během úplné výluky. Videokonference se stávají spojovacím článkem mezi rodinami, přáteli a pracovními nebo sociálními skupinami jako prostředek boje proti izolaci a udržování mozkové aktivity a stimulace.</p>

V rámci akademického roku Seniorské univerzity v Seixalu bylo vytvořeno několik skupin videokonferencí, které se konaly během tří měsíců výluky, od dubna do června 2020, pro studenty ve věku od 60 do 80 let. tato sezení, kterých jsem se účastnila, fungovala jako způsob minimalizace izolace, zabírání času, vytváření a aktivizace kritického myšlení, výměny myšlenek a sdílení životních příběhů, básní, kde byl každý vyzván, aby přispěl. Bylo použito několik technik kognitivní stimulace prostřednictvím cvičení prováděných na procvičení paměti, také použití portugalského znakového jazyka jako způsobu stimulace kognitivních funkcí, spojených s flexibilitou rukou, takže součástí bylo i fyzické cvičení.

Všichni studenti, kteří se těchto iniciativ zúčastnili, zdůraznili jejich význam v tak neklidném období jejich života a to, jak tato psychologická podpora pomohla minimalizovat škody způsobené pandemií.

Kritické myšlení je zásadní, umožňuje nám zlepšovat se a dosahovat toho, na čem skutečně záleží.

Při překonávání všech protivenství se učíme, že fyzické a duševní zdraví je naší největší devizou a je třeba si ho zachovat.

Adelia Serralha Studentka č. 1881 na Unisseixal

Zkušenost - prožitá v období výluky, jako studentka oboru "Psychologie pro zdravý život", v Unisseixal.

V době plné obav, pochybností a zákazů jsme byli drženi doma, bez výuky, bez společenského styku a náklonnosti. Svět ovládl rychle se šířící virus, který si vynutil odstranění všeho a všech, dokud se nenajde řešení, jak ho potlačit. Žádná rodina, žádní přátelé, žádné veřejné služby... jen příkaz zůstat doma. Život byl ohrožen a naše duševní zdraví značně oslabeno.

Profesoři psychologie v této souvislosti navrhli řešení založené na jediné možné alternativě, kterou bylo využití internetu k virtuálnímu "setkávání".

Profesorka Sofia, stážistka pod vedením profesora Vitora Vitorina, byla k dispozici pro organizaci a koordinaci komunikace prostřednictvím "Messengeru". Uvědomili jsme si, že by to byl vynikající způsob, jak prolomit izolaci, sdílet myšlenky, učit se ve skupině a předcházet odrazování, strachu a nehybnosti.

How to face the new reality

Tak se stalo:

- Viděli jsme se, slyšeli a usmáli se;
- Sdíleli jsme strategie, jak přežít tuto fyzickou a psychickou pandemii;
- zabránili jsme depresi, aby se nás zmocnila;
- Učili jsme se s Adélií znakovou řeč;
- Psali jsme a četli poezii;
- Sdíleli jsme četbu;

	<ul style="list-style-type: none"> - Mluvili jsme o knihách a představovali jejich obsah skupině; - Vyměňovali jsme si recepty; - Představili jsme návrhy na výrobu našich masek; - Mluvili jsme o odolnosti, vděčnosti, zdravé výživě a síle naší mysli při zavádění strategií pro klidný a zdravý život. - Rozvíjeli jsme kritické myšlení a schopnost sebereflexe jako způsob, jak zlepšit náš způsob života. - Prováděli jsme kognitivní trénink prostřednictvím programu, který stimuloval smysly a schopnost soustředění. <p>Závěr:</p> <p>Účast na tomto programu, který nám umožnil přemýšlet, uvažovat o podstatných otázkách života a verbalizovat myšlenky, koncepty a pocity, byla pro nás pozitivním potěšením.</p> <p>Různorodost příspěvků nám umožnila udržet si zaměření na pozitivní, asertivní a osobnostně růstové postupy.</p> <p>Ruce se cvičily v učení "znakové řeči" a soustředění se aktivizovalo, protože jsme byli odhodláni se učit a dělat to dobře.</p> <p>Při této dynamické výměně znalostí a myšlenek jsme získali pohodu, sebedůvěru a zlepšili kvalitu života.</p> <p>Tato inovativní zkušenost nás přiměla vystoupit z kokonu samoty a uvědomit si, že vyjít ze sebe a setkat se s druhými je nejlepší výchovou k tomu, abychom udrželi své myšlení aktivní, uspořádané a vedené.</p> <p>Svědectví Maria Sebastiana Miguel Romana</p>
9.	<p>Autor / lektor</p> <p>Facilitator: Vitor Vitorino and Fiona Sofia</p> <p>Organization: UNISEIXAL</p>
C	<p>Odkaz na web:</p> <ul style="list-style-type: none"> • https://psisaudavel.blogs.unisseixal.org/2020/05/ • https://www.cogweb.pt/
11.	<p>Odkaz na sociální síť:</p> <p>https://www.facebook.com/unisseixal.senior</p>

7. Závěr

Představení a porovnání různých koncepcí vzdělávací práce se seniory a zvýšení jejich schopnosti kritického myšlení přineslo projektu přidanou hodnotu. Partneři projektu z České republiky, Rakouska, a Polska se zaměřují přímo na kurzy kritického myšlení. Existuje jasně definovaný koncept "kritického myšlení přímo ve výuce obsahu. Kurzy z Litvy a Portugalska jsou spojeny spíše s kreativitou, což je schopnost úzce související s kritickým myšlením. To znamená, že každý kurz, který je zaměřen na kreativitu, by měl zároveň zvyšovat schopnost kritického myšlení.

Díky různým návrhům kurzů vypracovaným organizacemi s obrovskými zkušenostmi máme:

- mnoho pohledů na vzdělávání seniorů v oblasti kritického myšlení,
- jasné koncepce výuky,
- výukové materiály.

Odkazy::

<https://drive.google.com/drive/folders/1aYmnNQARK879FQXlpl5rm28Yl2t0Lsdv?usp=sharing>

<https://portal.abczdrowie.pl/koronawirus-fakty-i-mity-dotyczace-zagrozenia>

<https://www.gs1pl.org/dokumenty/branze/transport-spedycja-logistyka-tsl/257-raport-na-temat-branzy-kurierskiej/file>

Domínguez, C. (2019). Nota Introdutória: Pensamento crítico no ensino superior: formação docente, práticas letivas e instrumento de avaliação, *Revista Lusófona de Educação*, 44, 137-140 doi: 10.24140/issn.1645-7250.rle44.08

Available at *file:///C:/Users/Antonio%20Fonseca/Downloads/6866-Texto%20do%20artigo-20108-1-10-20190819%20(2).pdf*, accessed on 20 June 2020.

Mesquita, M., Carvalho, M., Pereira, E., Puga, P., Azevedo, F. (2019). A Desinformação - Contexto Europeu e Nacional. *ERC—Entidade Reguladora para a Comunicação Social*

Available at *https://www.parlamento.pt/Documents/2019/abril/desinformacao_contextoeuroeunacional-ERC-abril2019.pdf*, accessed on 20 June 2020

Posetti, J., Ireton, C., Wardle C., Derakhshan, H., Matthews, A., Abu-Fadil, M., Mantzarlis, A. (2019). Journalism, 'Fake News' and Disinformation: A Handbook for Journalism Education and Training. *UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, Available at *https://en.unesco.org/fightfakenews*, accessed on 20 June 2020

<http://www.hoaxsearch.com/>

8. Přílohy / publikované články

Autor: Denisa Zábránská, Česká republika

Critical Thinking as an important skill of our time

(publiováno na platformě EPALE 3.února 2020)

Kritické myšlení jako důležitá dovednost dnešní doby

Co je to kritické myšlení?

Mnoho lidí si myslí, že kritické myšlení souvisí s kritikou ve smyslu slova vyjádřit nesouhlas s někým nebo něčím, ale je to spíše něco jiného. Slovo "kritický" souvisí s řeckým slovem κριτικός (kritikós, "z nebo pro posuzování, schopný rozlišovat"). Kritické myšlení je dovednost myšlení a uvažování, při níž se myšlenky posuzují z hlediska jejich jasnosti, přesnosti, relevance a logičnosti. Nezahrnuje přijímání všech argumentů a závěrů, které se mohou vyskytnout. Během tohoto procesu je důležité vyhledávat další informace, zpochybňovat jejich zdroj i vlastní přesvědčení a být otevřený alternativním možnostem a důkazům, které nepodporují naše preferované názory.

Ačkoli sousloví "kritické myšlení" má své kořeny v polovině 20. století, tento pojem a jeho myšlenku lze vysledovat již ve starověkém Řecku před zhruba 2 500 lety. Jedním z předních kritických myslitelů byl Sokrates. Mnozí znají jeho metodu kladení otázek, někdy známou jako "sokratovské kladení otázek", která je dodnes ceněna jako jedna z nejlepších strategií výuky kritického myšlení. Propagoval také důležitost hledání důkazů, zkoumání argumentace a předpokladů a analyzování nejen toho, co bylo řečeno, ale také toho, kdo to řekl a jak to odpovídá skutečnosti.

Kritické myšlení je tedy stručně řečeno racionální myšlení, které se snaží uvažovat na nejvyšší úrovni kvality. Zahrnuje ověřování vlastních názorů a jejich očišťování od egocentrických tendencí. Je důležité snažit se vyvarovat chyb v uvažování, předsudků, zaujatosti, zkreslení a dalších omylů způsobených lidskou iracionalitou.

A jaké jsou známé typické příklady omylů? Je jich spousta a souhrnně se nazývají kognitivní zkreslení. Některé z nich jsou obecné, častější, jako konfirmační zkreslení, což je tendence zpracovávat a preferovat informace v souladu s dosavadním přesvědčením. Jiné jsou specifické, například Forerův efekt, což znamená přijímání vágních a velmi obecných popisů osobnosti jako jedinečných a dokonale odpovídajících. Také je třeba mít na paměti, že existují argumentační klamy, které se mohou zdát logické, ale ve skutečnosti nejsou.

Náš projekt Erasmus+ CriThink

V listopadu 2020 se v Portugalsku uskutečnilo první setkání našeho mezinárodního projektu **CriThink** v rámci programu Erasmus+ (www.crithing.eu), v rámci kterého budeme sdílet osvědčené postupy a diskutovat o dalších způsobech výuky kritického myšlení pro dospělé studenty. Tohoto projektu se účastní lidé z šesti různých evropských zemí a potrvá dva roky. Odborníci na vzdělávání z České republiky, Polska, Rakouska, Slovinska, Litvy a Portugalska budou spolupracovat na výzkumu nového pohledu na kritické myšlení.

Těšíme se na diskusi a sdílení našeho chápání kritického myšlení v projektových zemích, stejně jako na roli historie, společnosti atd. při formování tohoto pohledu. Ponoříme se do tohoto tématu, abychom odhalili nové zajímavé informace a podělili se o získané poznatky na našich webových stránkách crithink.eu. Proto vás všechny zveme k přečtení výsledků našeho výzkumu.

Primární cílovou skupinou projektu jsou senioři 55+, kteří nejsou schopni adekvátně zpracovávat velké množství informací přicházejících z internetu. Sekundární cílovou skupinou jsou rodiny seniorů, zejména vnoučata (malé děti), které jsou vzhledem k jejich vnímání ve světě také velmi zranitelnou skupinou.

A proč je důležité trénovat kritické myšlení u dospělých studentů?

Někteří lidé jsou přesvědčeni, že už umí "kriticky myslet", protože mají zdravý rozum. Dalo by se říci, že zdravý rozum je prvním stupněm na pomyslném schodišti a je důležité být v kontaktu s realitou a pokračovat dále v rozvoji kritického myšlení. Myslíme si, že je to v dnešní době důležité, protože máme přístup k obrovskému množství informací a musíme si vybírat dobré zdroje.

(Zdroj: EPALE https://epale.ec.europa.eu/en/content/critical-thinking-important-skill-our-time?fbclid=IwAR02UMI4GDuajWtiAh3NWMqiTENg-Wi_2YK8wZoqWe4-KMEgAiMXHprYY0)

Na EPALE publikovala: Hana Čepová

Autor: Mojca VUKOVIČ, Slovinsko

ERASMUS + PROJECT CRITHTINK: FAKE NEWS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

(publikováno na platformě EPALE 11.května 2021)

ERASMUS + PROJEKT CRITHTINK: FALEŠNÉ ZPRÁVY BĚHEM PANDEMIE COVID-19

Projekt CriThink v rámci programu Erasmus+, na němž se podílejí partneři z České republiky, Portugalska, Polska, Rakouska, Litvy a Slovinska, se zabývá tématem kritického myšlení, a tak když si partneři během pandemie Covid-19 všimli velkého množství falešných zpráv v médiích, rozhodli se provést na toto téma výzkum a porovnat výsledky získané v jednotlivých partnerských zemích. Výsledky ukázaly velký nárůst falešných zpráv (fake news) ve všech partnerských zemích projektu, z nichž některé představíme v tomto článku.

Například v Rakousku se v různých skupinách na Whatsappu šířilo velké množství falešných zpráv, jedna z nich měla podobu hlasové zprávy, která tvrdila, že Vídeňská univerzita nedoporučuje lidem užívat určité léky proti bolesti. Univerzita toto tvrzení velmi rychle popřela, ale v té době už byla zpráva mnohokrát sdílena.

V České republice byla jednou z největších falešných zpráv zpráva o tom, že IBUPROFEN (lék proti bolesti) zhoršuje průběh nemoci. Tato informace byla několikrát popřena Státním úřadem pro kontrolu léčiv ČR (SÚKL) a Ministerstvem zdravotnictví.

V Litvě panoval mezi lidmi velký stres a obavy a také mnoho zavádějících informací týkajících se šíření viru, účinnosti nošení roušek, kontaktu s lidmi atd. O účinnosti roušek se z různých zdrojů objevovalo mnoho rozporuplných informací, zejména proto, že na začátku koronové krize země zažila jejich nedostatek a komunikace ze strany vlády se týkala především důležitosti mytí rukou. Později se nošení roušek stalo povinným, ale pro mnoho lidí bylo obtížné se této situaci přizpůsobit, protože byli dříve přesvědčeni o zcela jiném přístupu.

V Portugalsku zjistili mnoho případů falešných zpráv, z nichž nejoblíbenější byly ty o léčbě termální vodou, o tom, že bezpříznakově nakažení lidé nenakazí ostatní a že roušky z Číny a Indie mohou být kontaminované. Hodně falešných zpráv tvrdilo, že domácí recept na aspirin, antibiotika a odpařování eukalyptu je účinnou léčbou. Podobná falešná zpráva se objevila i ve Slovinsku, kde bylo uvedeno, že příznaky Covid-19 lze odstranit za jednu noc pouhým vypitím šálku vařeného česneku. V Polsku byla falešnou zprávou týkající se prevence infekce pití čistého alkoholu. Všechna výše uvedená tvrzení se ukázala jako nepodložená a lživá.

Například ve Slovinsku bylo mnoho lidí šokováno falešnou zprávou, že armáda USA se chystá napadnout celou Evropu, která byla oslabena virem. Pravdou bylo, že NATO provádí rozsáhlé vojenské cvičení, které bylo oznámeno v říjnu předchozího roku.

V Polsku se objevilo mnoho případů falešných zpráv týkajících se domácích zvířat a internet byl plný fotografií koček a psů, které jejich majitelé opustili, protože se obávali, že se jejich prostřednictvím nakazí Covidem-19. Světová zdravotnická organizace oznámila, že zatím nebyly nalezeny žádné vědecké důkazy o tom, že by domácí zvířata, jako jsou kočky a psi, mohla být infikována virem, což znamená, že jej nemohou přenést na člověka - bylo však doporučeno umýt si ruce po kontaktu se zvířetem.

Země v boji proti falešným zprávám reagovaly různě. V Rakousku vláda zřídila "digitální krizový tým", který měl na starosti identifikaci a označování falešných zpráv o viru Vorona. Jen během prvního týdne bylo odhaleno přibližně 150 falešných zpráv. Některé země mají sdružení, která se zabývají falešným používáním. Například v Rakousku působí v této oblasti od roku 2011 sdružení pro vzdělávání o zneužívání internetu - Mimikama. V Portugalsku bylo vytvořeno partnerství mezi DGS a zpravodajskou redakcí Polígrafo-SIC, jehož cílem je bojovat proti problému s falešnými zprávami. Jejím hlavním cílem je analyzovat fakta a zjišťovat pravdivost informací, které kolují mezi obyvatelstvem, a to na základě spolehlivých vědeckých informací a novinářských archivů. Ve Slovinsku se množství a působení falešných zpráv snaží eliminovat některé portály, mimo jiné Centrum investigativní žurnalistiky v jadranském regionu a webová stránka <https://neja.sta.si/>, kde lidé mohou najít články o falešných zprávách.

Mnohé země si uvědomují, že je důležité vyhledat poradce, kteří se na tuto vědeckou oblast specializují. V Polsku například Dr. Paweł Grzesiowski, předseda správní rady Nadačního institutu pro prevenci infekcí a odborník na imunologii a infekční terapii, který v jednom z rozhovorů poskytl klíčové informace o spekulacích týkajících se doby, po kterou virus zůstává na obalu, a zda nebyl nějakým způsobem infikován během balení.

Situace s falešnými zprávami a jejich prevencí se zlepšuje, ale stále je třeba udělat mnoho pro vzdělávání a informování lidí o tom, jak rozpoznat falešné zprávy a jak si ověřit, zda zprávy, které čtou, jsou důvěryhodné, či nikoliv.

(Source: <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/erasmus-project-crithink-fake-news-during-covid-19-pandemic>)

Na EPALE publikovala: Hana Čepová

Autoři: Brás José, Carmo António, Neves Maria, Ramilo Teresa

Overview Crithink Books

(na EPALÉ zveřejněno 11. března 2021)

Výběr z knih k tématu kritické myšlení

V roce 1995 prodělal José Cardoso Pires mrtvici. To mu změnilo život, protože silně ztratil paměť. Toto období označil za "bílou smrt", která ho přivedla k tomu, že se stal "tím druhým, kým jsem". Svědectví, které José Cardoso Pires napsal - Pomalý valčík, je velmi důležitou úvahou o potřebě paměti, kterou máme, abychom byli tím, čím jsme nyní. Ztráta paměti se rovná tomu, že každý z nás ztrácí sám sebe. Propast zapomnění nás vrhá do ne-místa, do vztahu s vyvlastněným světem, kde už není na co čekat. Pomalý valčík označuje proces obnovy, odkazuje na pomalost, kterou vyžaduje obnovení paměti, a snímá z našich očí pásku, která nám brání pochopit každodenní život. To, co bylo mnou, z nás dělá "druhé já" a brání nám v tom, abychom byli schopni "uložit" uchopení skutečnosti. Návrat do života je závislý na obnovení paměti. Kniha José Cardoso Pirese nás upozorňuje na důležitost paměti.

Nyní se ukazuje, že dnešní zbesilý způsob života nás vede k jinému procesu ztráty paměti. Tato nová patologie nás staví do chaotické situace ztráty paměti, jak upozorňuje José Cardoso Pires. Svět se točí závratnou rychlostí a vyžaduje od nás stejně rychlou reakci. Rychlý systém je více vázán na automatické a nevědomé reakce. Rychlé myšlení se neohlíží do minulosti, nebere v úvahu historii, nemá čas o nich přemýšlet. Proto se domníváme, že Maffei (2018) může být silným přínosem. V tomto smyslu může být kritické myšlení skutečně kritické pouze tehdy, je-li kritické v čase. Kritické myšlení nelze abstrahovat od času. Srozumitelnost kritického myšlení se musí rozšířit do toku trvání. Maffei (2019, s. 122) nám říká, že nazírání je spojeno s rychlým myšlením. Vidění je pomalé myšlení. Vidí se myslí, nikoliv očima. Vidíme slovy dějin, která jsou v naší paměti. Bez toho trpíme prosopagnosí. Kritické myšlení se stává povinností samotného rozumu.

Rychle uvažující systém podléhá chybám. Pomalý systém je spolehlivější. Maffei (2018, s. 62) nám říká, že "pomalý systém má složité mechanismy, které zahrnují vztahy mezi korovými a podkorovými oblastmi, mechanismy, které jsou dosud z velké části neznámé, zahrnující paměť, pozornost, vůli...". Na druhé straně pomalý systém ovlivňuje rychlý systém, a to vzhledem k modulaci jeho rychlosti a projekci informací.

Rychlé myšlení nehledí do minulosti ani do budoucnosti, nebere v úvahu historii, nemá čas o nich přemýšlet. Pomalé myšlení nese těžkou myšlenku, která s sebou táhne břemeno paměti, tíhu pochybností a nejistoty uvažování (Mafesi, 2018, s. 91). V tomto smyslu se domníváme, že kritické myšlení nemůže upadnout do chyby ztráty paměti, vlastní rychlému myšlení.

Z didaktického hlediska se odkazujeme na Petera Cokana, který předkládá návod na rozvoj intelektuálních dovedností. Cokan ve své práci využívá nejmodernější metody a objevy vědců, ale i vlastní zkušenosti získané formálním i neformálním vzděláváním.

Kritické myšlení využívá ve své osobní i profesionální práci (široké spektrum úkolů).

Příručka dává mladým lidem možnost naučit sebe i ostatní mladé lidi kriticky jednat a myslet. Pomáhá čtenáři získat široký rozhled v oblasti kritického myšlení a pomáhá mu rozlišovat mezi kritickým myšlením a kritikou.

Četba příručky pomůže čtenáři seznámit se s dovednostmi kritického myšlení. Zahrnuje oblasti, jako je uvědomování si, analýza a hodnocení informací. Představuje základní strategie pro úspěšnější učení a kritické myšlení, které umožňují učení a myšlení na vyšší úrovni a umožňují jednotlivci jasnější myšlení pro efektivnější řešení problémů.

Robert Cialdini zase chválí kritické myšlení jako nejširší formu myšlení. Z jeho pohledu může být formou a/nebo součástí kritického myšlení každý druh samostatného uvažování, přehodnocování, mezisystémového myšlení, analýzy, argumentace a porovnávání zdrojů.

Za velký vliv na kritické myšlení je považováno dílo Roberta Cialdiniho. Tento odkaz působí v opačném směru než pohled, který prezentuje Maffei. Zkratky jsou jaksí vychvalovány, protože se v životě potřebujeme rozhodovat velmi rychle. Má se za to, že v mnoha situacích je tento typ reakce velmi důležitý, protože získáváme čas na jiné činnosti. Autor popisuje 6 základních pravidel sociálního vlivu: reciprocita, závazek a důslednost, sociální důkaz, vkus, autorita, nedostatek. Všechna pravidla jsou definována a popsána v souvislosti s našimi každodenními příklady a s vědeckým výkladem sociální psychologie.

Doporučujeme knihu Factfulness od Hanse Roslinga, protože aktualizuje naše znalosti a bojuje proti předsudkům. Kniha obsahuje krátký test, který pomohl mnoha lidem. Autor navíc v knize chválí kritické myšlení a ukazuje dobré příklady ze svého života, které mu pomohly v dané situaci nebo mu dokonce zachránily život.

Knihu lze doporučit, protože autorovi změnila život. Kniha mu dodala nadšení a dala mu pocit, že pracuje na zlepšení sebe i světa.

Další doporučovanou knihou je Harry Potter, zábavná beletristická kniha. Je považována za výjimečnou, protože Harry v knize velmi jednoduchým způsobem vysvětluje mnoho vědeckých principů a experimentů.

Kniha Stelle Cotrellové Dovednosti kritického myšlení, uznávané jako přední odbornice na studijní dovednosti, slouží jako nezbytná příručka pro studenty všech oborů a úrovní.

Vyniká především kapitola 6 "Čtení mezi řádky". Tato kapitola nabízí příležitosti Rozpoznat předpoklady, na nichž jsou založeny argumenty, a identifikovat skryté předpoklady; Vyhodnotit, kdy je argument pravděpodobný a založený na nepravdivých premisách; Pochopit, co znamená "implicitní argument", a rozpoznat takové argumenty, když se objeví; Pochopit, co znamenají "denotované a konotované". a umět je identifikovat v rámci argumentu.

Tato kniha obsahuje mnoho cvičení pro studenty. Další zajímavé kapitoly jsou: Co je to kritické myšlení a kritická reflexe.

Tento materiál na základě podkladů od účastníků projektu zpracovali: Brás José, Carmo António, Neves Maria, Ramilo Teresa, z Lusofona University,

Článek je dostupný na:

https://epale.ec.europa.eu/cs/node/169489?fbclid=IwAR2fxNx87AJVZoX0PtWnWTznOsibHjRZrMWaLkDXVX_VfVR-7H6yJvBq74o

Citace

Cialdini, R. *Influence: Science and Practice*. 4th Edition

Cokan, P. *Manual Krično razmišljanje: Priročnik za mladinske delavce (Critical thinking: A guide for youth workers)*. Acedido em

https://www.academia.edu/20203564/Kriti%C4%8Dno_razmi%C5%A1ljanje?email_work_card=view-paper em 2020/10/22.

Cottrell, S. *Critical Thinking Skills -Effective analysis, argumente and reflection*. Macmillan study skills.

Maffei, L. (2018). *Elogio da Lentidão*. Edições 70. Lisboa.

Pires, J. (1997). *De Profundis, Valsa Lenta*. Ed. Publicações D. Quixote. Lisboa.

Na EPALE publikovala: Hana Čepová

Autor: dr. Ruta Klimasauskiene

Případová studie: Časopis 60+
Bezplatný časopis pro seniory "60 plus"

Časopis analyzuje velmi široký okruh témat, která jsou pro starší lidi důležitá: zdraví, volný čas, móda, rozhovory se zajímavými lidmi, jídlo atd. "Chci přesvědčit a inspirovat všechny starší lidi, že stáří není jen o sezení doma a koukání z okna. Je to druhé mládí, nebo možná dokonce dospívání či dětství!". - říká Laura Balčiūtė, autorka a zakladatelka časopisu.

Cílem časopisu je představit seniorům nejrůznější aktivity a činnosti, které by jim mohly zpestřit život. Popisuje cesty po Litvě a seznamuje s užitečnými informacemi o různých zdravotních potížích. Jsou zde informativní články, v nichž na otázky odpovídají odborníci s vlastními znalostmi: lékaři, lektoři, trenéři atd. Snaží se inspirovat seniory, aby vyzkoušeli něco nového a dozvěděli se užitečné informace přímo od odborníků.

Časopis byl uveden na trh v roce 2017 a zaznamenal velký úspěch. Jedná se o první časopis v Litvě určený právě tomuto publiku.

Zakladatelka časopisu říká, že nápad na tento projekt se nezrodil z komerčních důvodů, ale z velké lásky a úcty k jejím prarodičům Jadvyze a Jonasovi. Díky nim si prý uvědomila, že předměty nejsou věci, kterých je třeba si vážit a respektovat je, ale člověk, o kterého je třeba pečovat. Když se začala ubírat tímto směrem - komunikovat s ostatními staršími lidmi, zjišťovat, co jim chybí, co potřebují, Laura říká, že pocítila velkou plnost života. Komunikace postupně inspirovala k vydání bezplatného časopisu určeného speciálně pro seniory. Magazín 60+ má seniory motivovat k dalšímu aktivnímu životu a k tomu, aby si život užívali nepřetržitě. Vždyť život po odchodu do důchodu nekončí, je to nejkrásnější období, kdy se můžete věnovat jen sami sobě. Velmi ráda by také změnila myšlení lidí, že starší lidé se starají pouze o zdraví, protože se stejně tak zajímají o inovace a jsou velmi zvědaví.

Při vytváření projektu "60+" a přemýšlení o vydávání časopisu si Laura podle svých slov nekladla příliš velké úkoly - k této činnosti ji prostě inspirovala velká láska a vděčnost jejích prarodičů, kterou už bohužel nemá. "Za všechno, co jsem od nich dostala: za lásku, za pochopení životních hodnot, jsem pro ně chtěla vytvořit něco užitečného jako poděkování starším lidem. Napadlo mě, že by bylo zajímavé shromáždit na jednom místě nabídky různých firem, slevy a výhody, které jim poskytují," vzpomíná L. Balčiūtė.

Publikum starších lidí je velmi rozdílné. "Někteří jsou ještě poměrně silní, zdraví, pracovití, dlouho odkládající odchod na zasloužený odpočinek, plní elánu a nápadů. Jiní jsou již znatelně unavení, sice pracující, ale nucení čekat na tzv. zasloužený komfort kvůli prodlouženému důchodovému věku, a frustrovaní, ztratili radost ze života. A když k tomu přidáme ještě to "plus" ... je to ještě rozmanitější. Často člověk v tak úctyhodném věku žije sám, protože už ztratil životního partnera i své blízké. Je tedy pravděpodobné, že se bude cítit osamělý," říká vydavatel. Jak časopis přispívá ke kritickému myšlení a omezování stereotypů

Obsah časopisu je zaměřen výhradně na starší lidi. Vydavatelé se snaží vyvrátit stereotypy a ukázat, že v této životní etapě je každý schopen žít plnohodnotný život, plný různých aktivit, komunikace s ostatními lidmi a radosti ze života. Autoři se snaží ukázat, že život je krásný a plný různých barev a že radost ze života není jen v mládí, ale i ve vyšším věku.

"Setkání, rozhovory, dopisy s různými tématy, která se týkají lidí tohoto věku, odhalily další problém, a to, že přílišná pozornost věnovaná mládí (řekněme kultu mládí) u nás odsunula stranou mnoho věcí, které se týkají starší generace. Přitom skutečnost je zcela jiná: naše společnost je dost zestárlá, možná i v důsledku nadměrné emigrace mladých lidí a lidí středního věku. Proto se dnes témata týkající se života soustřeďují mezi starší, nikoliv mladou generaci," říká Laura Balčiūtė, autorka a vydavatelka časopisu. "Všechny soukromé iniciativy, které se snaží zacelit mezery v přístupu ke starší generaci, sdružovat podobně smýšlející lidi, hledat další a další atraktivní nápady, které pomohou vymalovat život našich seniorů v nových barvách, dát jejich každodennímu životu pocit plnosti a učit se od nich životní moudrosti, je třeba vítat. Je to neocenitelné," říká L. Balčiūtė.

Vydavatelka časopisu také říká, že pořádáním různých aktivit pro seniory (např. Kino 60 plus apod.) přispívá k omezení dalších stereotypů o starších lidech. Tito lidé jsou tradičně představováni jako plní nemocí, neustále ve špatné náladě, nespokojení, nešťastní a "bez stylu".

Když se však podíváme na to, kolik různých organizací, klubů a komunit vytvořili, je tato jejich nečinnost jen mýtem. Naopak, jsou aktivní a zajímají se o mnoho různých věcí. A takováto specializovaná publikace pro tuto věkovou skupinu pomáhá šířit zprávu o vitalitě této věkové skupiny, o touze užívat si života a věnovat se různým aktivitám, které je zajímají.

Zdroje:

https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/zurnalas-nusitaikes-i-daugelio-pamirsta-seneliu-auditorija.did=79684503&fbclid=IwAR0AdZFX9sF9WBihxiiknjDSxVrD9ytbh3kQCBAqT72_GqLMrNL2O0pZiQ8

<https://60plius.lt/apie/> | 60 plius

[https://www.moteris.lt/lt/veidai/g-53667-zurnala-senjorams-leidzianti-laura-balciute-noriu-irodyti-](https://www.moteris.lt/lt/veidai/g-53667-zurnala-senjorams-leidzianti-laura-balciute-noriu-irodyti-kad-senatve-nera-vien-sedejimas-namuose-ir-ziurejimas-pro-langa)

[kad-senatve-nera-vien-sedejimas-namuose-ir-ziurejimas-pro-langa](https://www.moteris.lt/lt/veidai/g-53667-zurnala-senjorams-leidzianti-laura-balciute-noriu-irodyti-kad-senatve-nera-vien-sedejimas-namuose-ir-ziurejimas-pro-langa)

prepared by dr. Ruta Klimasauskiene, Alfa idėjos ir technologijos, the partner in ERASMUS+ programme Project CRTITHINK.

9. Použité obrázky

<https://crithink.eu/>

Handwriting Text Entrepreneur Loading by Jernej Furman via [Flickr](#)

Truth by Nick Youngson CC BY-SA 3.0 via [Alpha Stock Images](#)

Psychology by Nick Youngson CC BY-SA 3.0 via Pix4free

<https://pixabay.com/pl/vectors/m%c3%b3zg-innowacja-kreatywno%c5%9b%c4%87-4389724/>

<https://pixabay.com/cs/illustrations/sd%c4%9blen%c3%ad-hlava-bubliny-mu%c5%be-1991849/>

<https://pixabay.com/cs/illustrations/mozek-myslet-si-p%c5%99em%c3%bd%c5%a1let-p%c5%99ep%c3%adna%c4%8d-7010439/>

<https://pixabay.com/pl/vectors/wy%c5%82udzenie-informacji-referencje-6573326/>

10. Prohlášení o licenci

Dokument je k dispozici na internetu, zdarma a pod otevřenými licencemi.
Document available through the Internet, free of charge and under open licenses.